

Yttrande av Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Att främja en inre marknad som gynnar företagande och innovation – att stödja nya ekonomiska modeller i syfte att hantera sociala utmaningar och övergångar

(yttrande på eget initiativ)

(2019/C 353/02)

Föredragande: **Giuseppe GUERINI**

Beslut av EESK:s plenarförsamling	24.1.2019
Rättslig grund	Artikel 32.2 i arbetsordningen Yttrande på eget initiativ
Ansvarig sektion	Inre marknaden, produktion och konsumtion
Antagande av sektionen	4.7.2019
Antagande vid plenarsessionen	17.7.2019
Plenarsession nr	545
Resultat av omröstningen (för/emot/nedlagda röster)	185/0/6

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 Vid det här laget finns ett erkänt behov av att eftersträva en social marknadsekonomi som på ett intelligent sätt tillämpar ny teknik och tar itu med de allvarliga problemen i fråga om hållbarhet, klimatförändringarna och minskning av ojämlikheter.

1.2 EESK anser att inte bara de offentliga institutionerna utan även företagsvärlden kan komma med ett aktivt och relevant bidrag på detta område. Detta gäller i synnerhet alla de företag inom realekonomin som skapar värde och sysselsättning utan att använda finansiella medel på ett spekulativt sätt.

1.3 Med tanke på den breda mångfalden av ekonomiska modeller och företagsformer på europeisk nivå är det viktigt att de lagstiftningsförslag som berör företagen, ekonomin och den inre marknaden inte likriktas, och i stället för att eftersträva en universalmodell bör man värdesätta "biologisk mångfald bland företag".

1.4 Det är mycket viktigt att EU-institutionerna stöder utvecklingen av artificiell intelligens och en lämplig användning av stordata, dels genom att lämpliga regler skapas som garanterar att sådan teknik utvecklas med respekt för individens rättigheter, dels genom att offentliga europeiska och statliga resurser används till samordnade investeringar för att garantera EU:s konkurrenskraft på global nivå. I synnerhet måste stordata och dess potential vara tillgänglig även för små och medelstora företag.

1.5 De förändringar som ny teknik, artificiell intelligens och stordata medför för produktionsprocesserna och ekonomin rent generellt kommer även att förändra arbetsmarknaden i grunden. Det är dock viktigt att dessa förändringsprocesser sker inom ramen för en gynnsam social dialog och med respekt för arbetstagarnas rättigheter och livskvalitet.

1.6 Åtgärder för att underlätta tillgången till kredit för små och medelstora företag, som exempelvis Junckerplanen, Cosmeprogrammet och, i framtiden, InvestEU-programmet, måste fortsätta stödja små och medelstora företag samt sociala företag som ofta har svårt att växa på grund av likviditetsproblem och underkapitalisering. Även utvecklingen av en europeisk marknad för riskkapital bör aktivt uppmuntras.

1.7 Behovet av att garantera sammanhållning och social rättvisa för en ständigt åldrande och mindre talrik europeisk befolkning framhäver den roll som sociala och ömsesidiga företag kan spela i framtiden. Därmed behöver man arbeta mer med att värdesätta den roll som dessa företag spelar när det gäller att ge människor möjlighet att organisera sig och samarbeta för att ta itu med ständigt växande sociala behov.

1.8 EESK betonar att man behöver fastslå och stödja den roll som de små och medelstora företagen, familjeföretagen och den sociala ekonomins företag, hantverksföretagen samt små detaljhandlare och jordbrukare spelar när det gäller att främja och sprida en företaganda som fokuserar på den roll som människor och lokalsamhällen spelar i skapandet av en europeisk modell för en inkluderande inre marknad. Dessutom möjliggör dessa företag utövandet av ekonomisk verksamhet och entreprenörsverksamhet för ett större antal människor, vilket gynnar den ekonomiska demokratin.

2. Initiativets bakgrund och syfte

2.1 Detta initiativyttrande syftar till att ge ett bidrag till EU-institutionerna så att man inom ramen för åtgärderna för att stärka den inre marknaden kan skapa ett lämpligt sammanhang för att utveckla ett flertal företagsformer som klarar av att hantera de utmaningar som samhället står inför.

2.2 Det är nu välbekant att det är nödvändigt att eftersträva en social marknadsekonomi som på ett smart sätt tillämpar ny teknik och kan ta itu med de allvarliga problemen i fråga om hållbarhet, begränsning av klimatförändringarnas skadliga effekter, minskning av ojämlikheter, demografiska spänningar, det höga migrationstrycket vid EU:s yttre gränser och energiomställningen.

2.3 EESK anser att ett viktigt bidrag till detta inte bara kan komma från offentliga institutioner i vanlig ordning, utan också från själva företagsvärlden. De stora förändringarna som nämndes i föregående stycke kan i själva verket hanteras även genom att dra nytta av den innovativa potential som återfinns inom varje företagsverksamhet. Dock har några modeller för ekonomisk utveckling och några företagsformer visat större benägenhet att ta större ansvar för sociala innovationer som ter sig alltmer outhållbara för att en mer hållbar och inkluderande ekonomi ska kunna växa fram.

2.4 EESK anser att en inre marknad som gynnar innovation och nytt företagande kan hitta betydande konvergenser i FN:s Agenda 2030 i strävan mot målen för hållbar utveckling. Målen för tillväxt och innovation måste vara inte bara robusta utan även hållbara eftersom de är outhållbara för att säkerställa välbefindandet i EU-länderna.

2.5 De senaste åren har EESK antagit flera specifika yttranden som berör följande grundläggande frågor:

— Forskning om nya ekonomiska modeller ⁽¹⁾.

— Olika former av entreprenörskap ⁽²⁾.

— Förändringar i den digitala tidsåldern ⁽³⁾.

2.6 EESK anser att det finns flera olika ekonomiska "ekosystem" som skulle behöva fokus från unionslagstiftaren för att främja den inre marknadens funktion. EU:s ekonomiska system är differentierat och består av multinationella företag, nationella företag och ett stort antal lokala företag. Ofta är dessa företag indelade i lokala produktionskedjor: storstadsområden med täta stadssystem, och landsbygdsområden och perifera områden där det inte alltid är lätt att garantera välfärd och social sammanhållning, om man inte ägnar särskild uppmärksamhet åt att tillgängliggöra teknisk innovation även i decentraliserade områden.

2.7 I alla dessa sammanhang är det nödvändigt att se till att de olika företagsformerna kan samexistera och integreras, men vart och ett av dessa områden kräver särskild uppmärksamhet när det gäller lagstiftningsåtgärder och offentliga investeringar. Av denna anledning är det viktigt att lagstiftningsförslag och ekonomisk reglering av företagen, ekonomin och den inre marknaden inte är helt likriktade och att man avvisar strategin om en universallösning.

3. Mot en ny teknisk, hållbar och inkluderande europeisk ekonomi

3.1 Till följd av den digitala ekonomin och den nya tekniken, som har potential att förändra de metoder som används för att bedriva verksamhet inom de europeiska företagen, är det nödvändigt att utveckla nya produktionsmodeller för varor och tjänster.

3.2 I detta sammanhang är det viktigt att EU-institutionerna på lämpligt sätt stöder utvecklingen av artificiell intelligens, både genom att skapa lämpliga regler för att garantera att en sådan teknisk utveckling sker med respekt för individens rättigheter och genom att på ett samordnat sätt investera offentliga europeiska och statliga resurser för att inte tappa mark till stora aktörer som Förenta staterna och Kina.

⁽¹⁾ EUT C 81, 2.3.2018, s. 57, EUT C 75, 10.3.2017, s. 33, EUT C 75, 10.3.2017, s. 1 och EUT C 303, 19.8.2016, s. 28.

⁽²⁾ EUT C 288, 31.8.2017, s. 20; EUT C 283, 10.8.2018, s. 1; EUT C 13, 15.1.2016, s. 8; EUT C 13, 15.1.2016, s. 152; EUT C 458, 19.12.2014, s. 14 och EUT C 345, 13.10.2017, s. 15.

⁽³⁾ EUT C 440, 6.12.2018, s. 73, EUT C 81, 2.3.2018, s. 102, EUT C 62, 15.2.2019, s. 33, EUT C 227, 28.6.2018, s. 70, EUT C 75, 10.3.2017, s. 6 och EUT C 62, 15.2.2019, s. 131.

3.3 Även användningen av stordata samt behandlingen och lagringen av dessa kommer att vara grundläggande för att garantera den europeiska marknadens konkurrenskraft, eftersom databehandlingskapaciteten och möjligheten att använda sådana data till ekonomiska utvecklingsstrategier och personliga tjänster fortsätter att växa. Det kommer dock att vara nödvändigt att se till att behandlingen och utvecklingen av sådana data sker med respekt för individens rättigheter, de grundläggande friheterna och den nya allmänna dataskyddsförordningen.

3.4 Företagsstrukturen och den ekonomiska strukturen i Europa har särdrag som gör det möjligt att bemöta den digitala omställningen, och att bygga upp ett gynnsamt ekosystem bestående av många olika internationella och lokala företag med globala ambitioner. För att detta ska ske finns ett trängande behov av ett enat, sammanlänkat, sammanhållet och konkurrenskraftigt Europa. En positiv erfarenhet i detta avseende är "Digital Innovation Hubs" som inrättas i många lokala ekonomiska system.

3.5 De stora förändringar som ny teknik, artificiell intelligens och stordata medför för produktionsprocesserna och ekonomin rent generellt kommer även att förändra arbetsmarknaden i grunden. Vissa arbeten kommer att försvinna, andra kommer att skapas och ytterligare andra kommer att genomgå grundläggande förändringar. Det är dock viktigt att dessa förändringsprocesser sker inom ramen för en gynnsam social dialog och med respekt för arbetstagarnas rättigheter, som måste stödjas genom skyddsåtgärder och livslångt lärande.

3.6 En annan avgörande faktor för tillväxten är skattepolitiken. Europeiska kommissionen har, under denna mandatperiod, arbetat mycket med skattefrågor. EESK anser att skattereglernas effektivitet och rimliga harmoniseringsnivå bör vara grundläggande för förstärkningen av den inre marknaden. Dessutom bör den skattepolitik som förs på europeisk nivå stödja de funktionella verktygen för företagstillväxt, som till exempel investeringar i forskning och utveckling och tillgång till kapital i form av eget kapital.

3.7 Ännu i dag lider europeiska små och medelstora företag och företag inom den sociala ekonomin av strukturella problem och avsaknad av villkor som är förmånliga för deras utveckling, trots de många ansträngningar som gjorts för att stödja dem. Dessutom är små och medelstora företag ofta verksamma inom produktion av medellåg teknik och inom tjänster med lägre kunskapsintensitet, och de kämpar för att komma in på den gränsöverskridande marknaden. Sådana företag måste stödjas ytterligare eftersom de, vilket kommissionen påminner om, utgör 99 % av de europeiska företagen och står för mer än 67 % av sysselsättningen (*). Av detta skäl, även med hänsyn tagen till behovet av att respektera principerna om fri marknad och konkurrens, måste dessa företag stödjas på lämpligt sätt genom industri- och skattestrategier som gynnar skapandet av delat värde, snarare än koncentration av välstånd.

3.8 Mot bakgrund av detta måste åtgärder för att stödja små och medelstora företags kreditåtkomst – som exempelvis Junckerplanen med sitt system för offentliga garantier, Cosmeprogrammet och InvestEU-programmet – fortsätta att stödja de små och medelstora företagen och de sociala företagen. I detta sammanhang skulle deltagandet av privatpersoner i uppstarts företag och små och medelstora företag behöva stödjas mer för att utveckla den europeiska marknaden för riskkapitalfonder och högriskkapital, som i dag har en helt annan omfattning än i Förenta staterna. Antagandet av strategier som gynnar investeringen av privat kapital i europeiska företag bör också åtföljas av konkreta åtgärder för att locka till sig talang och kompetens från EU:s omvärld.

3.9 Enligt uppgifter från Världsbanken placerar sig EU (°), i genomsnitt, på 53:e plats i den globala klassificeringen av hur lätt det är att starta ett företag och på 29:e plats i klassificeringen av hur enkelt det är att bedriva ekonomisk verksamhet rent generellt. Förenta staterna ligger däremot på åttonde plats när det gäller hur enkelt det är att bedriva ekonomisk verksamhet. EESK understryker därför vikten av att stödja och uppmuntra affärsverksamhet genom åtgärder för administrativ förenkling på området för tillhandahållande av varor och tjänster, där byråkratin utgör en börda för europeiska företagare.

3.10 Marknaden för offentlig upphandling utgör i dag cirka 16 % av EU:s BNP, till ett värde av cirka 1,9 triljoner euro. I de nya direktiven från 2014 för offentlig upphandling (°) och koncessioner (°) föreslås att man ska ta större hänsyn till sociala aspekter och miljöaspekter i upphandlingar som förvaltas av nationella förvaltningar. Såsom kommissionen själv konstaterar är detta mål dock långt ifrån att uppnås. EESK rekommenderar att kommissionen stärker och effektiviserar övervägandet av sociala och miljömässiga aspekter inom en sektor som varit historiskt avgörande för den inre marknaden.

3.11 De ökande utmaningarna på internationell nivå å ena sidan och behovet av att garantera social sammanhållning och rättvisa å andra sidan visar vilken roll sociala företag kan spela i detta sammanhang. Man behöver därför göra ytterligare ansträngningar för att betona vikten av att det finns företag där människors förmåga att på egen hand organisera sig för att ta itu med sociala behov kommer till fullt uttryck, samt erinra om dessa företags roll.

(*) https://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/performance-review_sv

(°) http://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/media/Annual-Reports/English/DB2019-report_print-version.pdf

(°) EUT L 94, 28.3.2014, s. 65.

(°) EUT L 94, 28.3.2014, s. 1.

3.12 I småföretagen och de sociala företagen utgår alltid motivationen och impulsen att agera från personen och inte från kapitalet, som rör sig i jakten på "användningsområden" som garanterar avkastning. Med utgångspunkt i dessa personer har dessa företag en förankring i lokalsamhällena, och med dessa skapas långvariga band som bidrar till det lokala välbefinnandet och den sociala sammanhållningen. I detta avseende ges som ett betydande exempel de belgiska och svenska systemen ⁽⁸⁾ med avdrag för hemhjälp. Sådana system ger möjlighet till särskilda skatterabatter för användare och motverkar svart arbete, vilket å ena sidan gynnar tjänsteleverantörerna, som blir mer skyddade, och å andra sidan statsbudgetarna.

3.13 Anknytningen till lokalsamhällena och området blir en konkurrensfaktor eftersom den främjar motivation och skapar extra sociala och relationella värden. På detta sätt möjliggör den sociala ekonomins företag etableringen av företagsverksamhet för ett större antal personer och bidrar till en inkluderande utvecklingsmodell.

3.14 En annan grundläggande fördel som de sociala företagen ger upphov till är med säkerhet bidraget till den ekonomiska demokratin, genom att de garanterar miljoner människor möjligheten att starta en ekonomisk verksamhet och på egen hand utforma en sysselsättning baserad på egen kompetens, egen förmåga och egna ambitioner.

3.15 Med detta mål bedriver till exempel kooperativ, ömsesidiga företag, stiftelser med anknytning till lokalsamhällena och sociala företag verksamhet. Erkännandet av sådana företag ökar även som ett resultat av satsningen "Social Business Initiative" som Europeiska kommissionen antog 2011, som i dag kanske skulle kunna följas av ett djärvare och mer organiskt initiativ.

3.16 Det är nödvändigt att göra en särskild hänvisning till regionala och lokala banker, som tillhandahåller en oersättlig möjlighet till kreditåtkomst för miljontals människor. När det gäller dessa banker verkar det europeiska regelverket fortfarande vara för ogynnsamt och är inte förenligt med proportionalitetsprincipen, eftersom både globala banker och banker av uteslutande lokal karaktär måste följa samma tekniska regler enligt en universallösning.

4. De europeiska företagen i ett socialt och globalt makrosenario

4.1 Man bör vara medveten om att det globala scenariot kommer att förändras avsevärt under de kommande åren, i synnerhet vad gäller befolkningsstatistiken, produktionskapaciteten och den ekonomiska balansen mellan olika nationer och kontinenter.

4.2 I denna förändring kommer Europa, med sina 500 miljoner invånare, att förlora sin centrala position med hänsyn till att världsbefolkningen kommer att öka från dagens 7,6 miljarder till 9,8 miljarder år 2050 – en ökning som kommer att koncentreras till nio länder (Indien, Nigeria, Kongo, Pakistan, Etiopien, Tanzania, Förenta staterna, Uganda och Indonesien) ⁽⁹⁾.

4.3 Samtidigt kommer procentandelen äldre att öka ytterligare och antalet personer som, år 2050, kommer att vara äldre än 80 år kommer att tredubblas och stiga från nuvarande 137 miljoner till över 425 miljoner individer. Denna utveckling kommer inte minst att märkas i Europa, där medelåldern i dag redan är runt 40–45 år, medan den i tillväxtländerna är runt 25–30 år.

4.4 EESK anser att de pågående förändringarna gör det nödvändigt att anta ett helhetsperspektiv som samordnar den ekonomiska och lagstiftande politiken inom EU med politiken för social sammanhållning och skyddet av särskilt utsatta grupper, utan att lämna äldre, personer med funktionsnedsättning eller missgynnade personer eller samhällets svagare befolkningsgrupper på efterkälken.

4.5 Utöver de industriella utvecklingsplanerna och den ekonomiska politiken består utmaningen, när det gäller att skapa en marknad som är gynnsam för innovation och entreprenörskap, i hur man ska lyfta fram värdet hos den enda verkligt trygga faktor som man kan förlita sig på i en alltmer osäker värld: människan.

4.6 Hela det ekonomiska systemet kan dra nytta av värdesättandet av humankapitalet, vilket bekräftar att beteendet hos människor och företag på det ekonomiska området inte är inriktat på att enbart maximera vinsten. På detta sätt kan man befästa idén att det som driver den ekonomiska aktiviteten och lusten att driva företag sträcker sig mycket längre än till det blotta behovet av att ackumulera kapital. Detta innebär inte att man förminskar vikten av ekonomisk framgång, utan snarare att man mäter värdet olika.

⁽⁸⁾ <http://impact-phs.eu/national-practices/sweden-rot-rut-avdrag/>

⁽⁹⁾ United Nations, World Population Prospects 2017 revision: https://population.un.org/wpp/Publications/Files/WPP2017_KeyFindings.pdf

4.7 Faktum är att företagens framgång, särskilt när det gäller de stora företagen i den digitala ekonomin, under de senaste årtiondena har utvärderats och mätts huvudsakligen i förhållande till möjligheten att utöva värdeutvinning ur ett finansiellt perspektiv snarare än att skapa värde och sysselsättning genom arbete.

4.8 Slutligen anser EESK att det är nödvändigt att investera i den europeiska befolkningens livslånga lärande, så att den är förberedd på att möta de löpande förändringar som sker i detta historiska skede. Det blir därmed viktigt att investera i utbildningsprogram som stöder benägenheten att starta företag och att redan från tidig ålder erbjuda verktyg och kompetens för självorganisation, samt även kunskap som kan uppmuntra en anda av initiativförmåga, kreativitet och mod att ta risker. Samtidigt måste utbildningspolitiken och stödet garantera att den europeiska befolkningen, som blir allt äldre (vilket har lett till att man i dag talar om "silvrekonomi") och som vid en global jämförelse kommer att minska i storlek, kan åtnjuta god livskvalitet och aktivt bidra på sitt sätt.

4.9 Varje person måste tillskrivas ett viktigt värde, vilket framgår av de framgångsrika erfarenheter som genomförts av sociala företag för arbetsintegration som har etablerat fasta och konkurrenskraftiga företag som sysselsätter sårbara arbetstagare eller personer som stängts ute från den traditionella arbetsmarknaden.

Bryssel den 17 juli 2019.

Luca JAHIER
*Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*
